

HandläggareIsabel Evensen Landström
08-50826301**Till**Trafiknämnden
2025-02-13

Inriktning för arbetet med tillfälliga etableringar som del av platsutveckling och aktivering

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner förslag på inriktning för kontorets arbete med platsutveckling och aktivering, i enlighet med tjänsteutlåtandet.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefUlrika Falk
AvdelningschefAnna Wenman
Enhetschef

Sammanfattning

Trafikkontoret har under många år arbetat med platsutveckling och tillfällig aktivering av det offentliga rummet. Sommaren 2015 startade satsningen Levande Stockholm på två gator på Södermalm. Över åren har aktiveringsuppdraget breddats och nya uppdrag har tillkommit, såsom utveckling av kajer, bad och bastu. 2025 kraftsamlar kontoret för att utveckla arbetet med platsutveckling och aktivering. Processen för arbetet ses över för att få till ett mer långsiktigt och effektivt resultat. En viktig del i utvecklingen är fördjupad dialog mellan den offentliga sektorn, det civila samhället och det privata näringslivet. Genom att i större utsträckning

använda den tillfälliga aktiveringen som ett steg i arbetet till permanent förändring blir det ett kraftfullare verktyg för att levandegöra staden.

Bakgrund

Vad är platsutveckling och aktivering?

Begreppet platsutveckling innebär ett långsiktigt åtagande för att förändra en plats funktion eller användning utifrån ett tydligt utpekad behov och målsättning. Ambitionen är att göra platsen trivsammare för de som bor, verkar och besöker den. Detta kan ske med hjälp av permanenta ombyggnationer men vägen dit är oftast lång. Därför föregås den med fördel av tillfälligt förändrad gestaltning och objekt som möbler, växter eller lekutrustning. På så vis kan en snabb effekt åstadkommas samtidigt som kontoret får möjlighet att testa och utvärdera vilken typ av omdaning som fungerar bäst. Detta skapar också utrymme för dialog med stockholmarna och att låta dem vara med och bidra till platsens förändring. Platsutveckling görs i nära samarbete med aktörer som är verksamma vid platsen, exempelvis stadsdelsförvaltningar, fastighetsägare och andra intressenter.

Begreppet aktivering är oftast säsongsbaserade åtgärder och av temporär karaktär. Exempel på aktivering kan vara tillfällig utsmyckning, belysning eller gröna inslag, men även kulturupplevelser och evenemang. Insatser för aktivering kan vara fristående eller del av ett övergripande platsutvecklingsarbete.

Tillbakablick och vägen framåt för kontorets arbete

Stadens offentliga rum; gator, torg, kajer och andra allmänna platser är en av Stockholms största och viktigaste tillgångar. Trafikkontoret har under många år arbetat med platsutveckling och tillfällig aktivering av det offentliga rummet. Sommaren 2015 startade satsningen Levande Stockholm på två gator på Södermalm. Satsningen innebar att gatorna tillfälligt omvandlades till gågator över sommaren, genom förändrad trafikreglering och ny gestaltning med växter och möbler. Den förändrade trafikregleringen har också inneburit att uteserveringar kunnat ta en större plats i det offentliga rummet. Möjligheten att bredda uteserveringarna till körbanan har lockat fler restauratörer till att söka upplåtelse. De utökade uteserveringarna har lett till en förändrad användning av gatan, vilket varit ett bidragande verktyg i aktiveringsarbetet.

Sedan Levande Stockholms start har arbetet vuxit i antal platser, utvecklad gestaltning och utökat innehåll. Säsongen har förlängts

och nu sker aktivering året runt på många platser. Levande Stockholm pekas även ut i stadens trygghetsprogram som en viktig del i stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete genom att befolka platser och bidra med trivsamma utemiljöer.

År 2025 har det gått ett decennium sedan de första två sommargågatorna genomfördes på Skånegatan och Swedenborgsgatan. Kontorets arbetsätt med platsutveckling och synen på utveckling av det offentliga rummet har sedan dess genomgått en stor förändring. Aktiveringsuppdraget har över åren breddats och nya uppdrag har tillkommit, exempelvis ett förstärkt arbete kring stadens kajer och andra vattennära platser, i enlighet med stadens kajstrategi. Kontoret har dessutom fått ytterligare budgetuppdrag rörande bad och bastu under 2025.

Från att vara ett nytt och annorlunda inslag i gatumiljön går arbetet idag mot att täcka in flera intilliggande kvarter till hela stadsmiljözoner. Gator utanför skolor förvandlas till lekgator och vältrafikerade gator som Sveavägen stängs av för trafik under några sommarhelger. Sommar- och vinterplatserna har blivit ett väletablerat koncept för många runt om i staden och det har förstärkt samarbetet med såväl andra förvaltningar inom staden som stockholmarna samt externa aktörer som näringsliv och kultursektorn. Det har gett ringar på vattnet och allt fler har visat intresse för att vara med och bidra till en mer levande stad.

År 2025 kraftsamlar kontoret för att utveckla arbetet med platsutveckling och aktivering. En omorganisation har genomförts på kontoret för att samla uppdragen och på så vis få till bättre synergier och större effekt i det offentliga rummet. En förstärkning görs i form av nya resurser och processerna ses över för att få till ett mer långsiktigt och effektivt resultat samt ett arbetsätt som håller över tid när uppdragen utvecklas. Vidare planerar kontoret att uppmärksamma 10-årsjubileet genom en utställning i Stockholmsrummet i Kulturhuset. Utställningen handlar om hur staden har gett stockholmarna nya sätt att använda det offentliga rummet, både som en tillbakablick men även för inspiration framåt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret.

Kontorets arbete med platsutveckling och aktivering idag

Kontorets arbete med platsutveckling och aktivering har flera former. Arbetet innefattar olika typer av uppdrag där platsernas

behov och karaktär skiljer sig åt, men arbetssätten har gemensamt att de ska bidra till folkliv, rörelse och vistelse runt om i staden. För att läsa mer om de olika typerna av aktiveringsarbete som kontoret gör, se bilaga 1. För att få en överblick över vilka platser kontoret avser att arbeta med under 2025 samt en inriktning för 2026, se bilaga 2.

Långsiktiga planer

Utvecklad process för platsutveckling

Kontoret kan utifrån dialoger med samarbetsparter samt genomförda enkätundersökningar och vistelsemätningar konstatera att sommar- och vinterplatserna är ett mycket uppskattat tillskott i stadens arbete för att skapa en tryggare, trevligare, grönare och mer levande stad. Samtidigt skapar detta en ökad förväntan på såväl nya platser som utvecklad gestaltning. Detta är en utmaning för kontoret då det finns begränsade resurser för arbetet och att det generellt saknats förutsättningar för att lämna vidare platsen till andra aktörer att ta vid. Därför ser kontoret över processen för att ytterligare fördjupa arbetet med platsutveckling.

Kontoret planerar för en process i tre steg; initiera, genomföra och förvalta. Målet med processen är att den tillfälliga aktiveringen på sommarplatserna ska leda till en permanent förändring som lockar människor i alla åldrar och grupper till att vistas på platsen i högre utsträckning. Samtidigt blir processen ett viktigt verktyg och bidrag i arbetet med platssamverkan och lokalt trygghetsarbete. Dialogarbetet ska fördjupas och i större utsträckning ska medborgardialoger integreras inför, under och efter pågående platsutvecklingsuppdrag. Detta kan med fördel även ske inom ramarna för stadens arbete med platssamverkansforum samt i dialogprocesser inom stadens arbete med fokusområden.

I initieringsfasen läggs grunden för att få till en förändring på platsen. För att uppnå detta görs en intressentanalys och samarbeten initieras redan i uppstarten av arbetet. Tillsammans med övriga aktörer definieras syfte och mål med det kommande platsutvecklingsarbetet och en flerårig plan utarbetas, där olika typer av utformning och aktivering ska testas stegvis. Kontoret och de andra samarbetsparterna, i form av stadsdelsförvaltningar, fastighetsägare, näringsidkare, skolor och andra lokala aktörer, ser över vad respektive part kan bidra med i arbetet. Förmätningar genomförs för att i senare skede kunna mäta vilken förändring som arbetet har åstadkommit på platsen. Under några säsonger testas olika former av möblering och aktivering.

I genomförandefasen är arbetet i gång sedan ett par år tillbaka och nu blir testverksamheten mer begränsad. En möblering som tidigare använts och som fungerat väl kan återanvändas under en tid. Fokus ligger på löpande uppföljning och utvärdering av arbetet i form av platsbesök, eftermätningar och dialog med samarbetsparterna.

I förvaltafasen minskar kontoret succesivt den tillfälliga och föränderliga aktiveringen på platsen men fortsätter att levandegöra platsen genom exempelvis blomsterprogrammet, möbler och belysning. För att det ska bli möjligt behöver platsen vid den här tidpunkten ha övergått till ett mer levande rum än tidigare och de mål som identifierades i initieringsfasen ska ha uppfyllts. Om intresse finns från exempelvis lokala fastighetsägare eller näringslivet kan dessa fortsätta driva aktivering på platsen, själva eller tillsammans med staden.

Kontoret avser att under 2025 implementera den nya processen på tre platser som får utgöra piloter inför det fortsatta arbetet. Platserna som valts ut är Sättra torg, Skarpnäcks torg och Hässelby torg. Platserna tillkom som nya sommarplatser 2024 och har alla potential att utvecklas till mer attraktiva platser med ökade vistelsevärden. De har valts ut som piloter då behovet av dialog och intressentanalys är stort för att få till en utveckling av dessa platser. Sättra ingår i ett av stadens utpekade fokusområden och benämns i 2025 års budget som en av de platser där kontoret ska bedriva utvecklingsarbete. Även Skarpnäcks torg utpekas som en plats där utvecklingsarbete ska bedrivas. Hässelby torg är utpekad i den lokala samverkansöverenskommelsen mellan staden och polisen som en plats i stort behov av utveckling.

Under 2025 kommer kontoret initiera workshops om respektive plats tillsammans med berörd stadsdelsförvaltning och andra intilliggande aktörer som på olika sätt berörs av platsen. Parterna kommer diskutera vilka behov som finns på platsen, vilken typ av förmätningar som behöver genomföras inför uppstarten och framförallt kommer de tillsammans definiera syfte och mål med platsutvecklingen samt sätta en tidplan för arbetet.

Vidare avser kontoret att i större utsträckning än tidigare sammanbinda kontorets planerade investeringar med aktiveringsuppdragen. Detta kan bl.a. möjliggöras med hjälp av den utökade investeringsramen som kontoret tilldelats mellan 2024-2026 för att i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar genomföra åtgärder för permanent aktivering i fokusområden. För mer information om detta, se ärende dnr T2024-02494.

Prioritering av gågator

En del av kontorets uppdrag är att prioritera sommargångator i arbetet med Levande Stockholm. Genom processen som beskrivs ovan bidrar kontoret till en positiv förändring på de utvalda platserna. Samtidigt möjliggör övergången till en permanent förändring på platserna tillkomsten av nya platser där kontoret kan bedriva platsutveckling genom tillfälliga etableringar, exempelvis på nya gågator

Ett annat sätt att prioritera gågator i platsutvecklingsarbetet är att låta de återkommande sommargångatorna permanentas när så är möjligt. Detta är en del av kontorets nya process för platsutveckling med tydliga mål och syften, där den tillfälliga aktiveringen på sikt leder till bestående förändring. Kontoret ser att mycket av detta arbete kommer ske inom ramen för stadsmiljözonen i Gamla Stan och den tillkommande zonen på Södermalm.

Ett annat exempel på en sådan plats är Rörstrandsgatan som varit en sommargångata sedan 2016. Gatan upptas sommartid av ett stort antal uteserveringar som tillsammans med sommarmöbleringen fyller gatan med liv och rörelse. Nu planeras sträckan mellan Birkagatan och Norrbackagatan att regleras som gågata året runt, vilket underlättas genom att tydliga entréer till gågatan anläggs. Gatumöblering i form av sittplatser, växter och fordonshinder placeras ut på gågatudelen av Rörstrandsgatan, samtidigt som plats lämnas för uteserveringar. I samband med att mer permanenta inslag tar plats på gatan förändras den tillfälliga aktiveringen under somrarna, som tidigare genomförts inom Levande Stockholm. För mer information om omvandlingen av Rörstrandsgatan till permanent gågata se ärende dnr T2024-00543.

Tillfällig platsaktivering

På många platser kommer tillfällig aktivering fortsatt vara en viktig del av trafikkontorets uppdrag. Den tillfälliga aktiveringen har ett värde i sig och levandegör platser just genom förändring som kommer och går. Det skapar en känsla av att platsen är välskött och omhändertagen, vilket ökar tryggheten och viljan att vistas på platsen. Kontoret har exempelvis arbetat med att tillföra grönska via blomsterprogrammet och utplacering av julgranar under lång tid. Under senare år har även annan tillfällig utsmyckning och dekorationsbelysning blivit vanligare, t.ex. för att uppmärksamma högtider som jul och Eid. Kontoret ser en ökad potential i säsongsbetonad och interaktiv dekorationsbelysning samt andra former av utsmyckning. Den här typen av arbete är något som kontoret avser att fortsätta med.

Vattennära platser

Stockholms kajer och vattennära platser är en destination och målpunkt för långt fler än stockholmarna. Många kajer erbjuder platser med god möblering, utkiksplatser med möjlighet till nya upplevelser, god tillgänglighet samt möjlighet till lugn och ro. Kontoret verkar för att öka dessa rekreations- och vistelsevärden. En viktig del i arbetet är att skapa goda förutsättningar för lokala aktörer, näringsidkare och kulturaktörer att vara med och bidra till attraktiva kajer med innehåll. Ett exempel är Kulturpontonen i Liljeholmshamnen som blivit en destination i egen kraft. I samarbete med unga kulturaktörer, boende på båtar samt fastighetsägare i området har kontoret skapat en trygg och unik plattform för nya upplevelser och blandade åldersgrupper.

Som ett sätt att utöka möjligheten att vistas nära vatten tillfördes så kallade kajbalkonger på Munkbrohamnen, Söder Mälarstrand och Kungsholmsstrand under år 2023 och 2024, i samarbete med Stockholms hamnar. En kajbalkong är ett flytdäck uppbyggt i moduler som kan byggas ut och kombineras på olika sätt för att skapa större och mindre kajbalkonger. Fler kajbalkonger planeras under 2025.

Inför 2025 har kontoret även fått flera budgetuppdrag rörande bad och bastu, som ett sätt att levandegöra staden. Kontoret har specifikt i uppdrag att möjliggöra bad på ett tryggt och säkert sätt vid Reimersholme kaj, Munkbrohamnen, del av Södermälarstrand, del av Norrmälarstrand samt vid befintliga solbryggor vid Liljeholmskajen. I arbetet med att möjliggöra bad på platser där det tidigare inte har varit möjligt att bada behöver kontoret också arbeta med aktivering. Utöver att upphäva badförbudet på en plats kommer kontoret arbeta med möblering, grönska och andra installationer på anslutande landytor för att skapa trevliga och funktionella platser. Inom ramen för uppdragen rörande bad och bastu utreder kontoret löpande nya platser och koncept som skulle kunna lämpa sig väl att utveckla för bad- och bastu. Arbetet sker i nära dialog med stockholmarna och berörda aktörer.

Analys och konsekvenser

Användning av det offentliga rummet

Platsutveckling och tillfällig förändring av det offentliga rummet ger flera mervärden som ligger i linje med stadens prioriteringar. Genom blomsterarrangemang, möbler och olika aktiviteter som bjuder in till att stanna upp ökar attraktiviteten och vistelsevärdena. Genom omdisponering av gator och att levandegöra ytor som inte används tar människor större plats i det offentliga rummet.

Tillskapandet av fler sittplatser och grönska gör att den som behöver kan vila sig en stund mitt i bruset. Genom att omvandla gator till gånggator, med lägre hastigheter och med lekfulla element, görs gatorna mer barnvänliga. Det ger även kulturlivet, civilsamhället samt det lokala näringslivet en möjlighet att använda gator, torg och kajer på nya sätt. Exempelvis skapas möjligheter för restauratörer att utöka uteserveringar i antal och storlek, vilket bidrar till att stockholmarna får chans att njuta av mat och dryck utomhus.

Vidare bidrar arbetet till flera positiva klimateffekter, exempelvis genom trafikreglerande åtgärder som bidrar till arbetet för att göra Stockholm till en grön promenadstad. Platsutveckling och tillfällig aktivering kan även bidra till arbetet med att motverka negativa klimateffekter, exempelvis genom möbler eller andra former av möblemang som mildrar effekterna av värmeöar. Lärdomar från införandet av stadsmiljözoner blir viktiga tillskott till arbetet där gångaturegleringen breddas till ett större område för att ge mer plats för stadsliv och människor och mindre plats för bilar.

Stockholmarnas perspektiv

Genom tillfällig aktivering och platsutveckling finns goda möjligheter att inkludera stockholmarna i arbetet och inom korta tidsramar visa på resultat i det offentliga rummet. Insatser som utformas i dialog med stockholmarna och andra aktörer främjar en behovsdriven förbättring och förändring som utgår från dem som platsutvecklingen är till för.

Genom medborgardialog och en fördjupad dialog med såväl stadsdelsförvaltningar som näringsliv och andra externa aktörer ökar chanserna till ett lyckat resultat och att en större grupp känner ett ägandeskap för platsen. Kontoret har tillsammans med fastighetsägare runt Malmskillnadsgatan och Jakobsbergsgatan lyckats bygga upp ett sådant samarbete där mycket av arbetet numer utgår från fastighetsägarna.

Kontoret avser stärka sådan samverkan med näringsliv ytterligare och därmed frigöra resurser till platser med andra lokala förutsättningar. I det fortsatta arbetet ska kontoret lägga ett ökat fokus på aktivering riktat till barn och unga. Även här ser kontoret behov av dialog, för att på bästa sätt fånga upp den målgruppens perspektiv.

En sammanhållen stad

Stadsmiljön ska vara tillgänglig för alla och det offentliga rummet kan ge kompensatoriska effekter genom att exempelvis erbjuda

upplevelser eller vistelsemöjligheter i områden som annars saknar denna typ av kvalitéer. Detta sker exempelvis genom att kontoret ökar närvaron av kultur i det offentliga rummet i form av konst, teater, dans, musik och andra evenemang. Detta görs i nära samarbete med kulturförvaltningen och Parkteatern. Närheten till vatten gör Stockholm unikt och genom att tillföra kajbalkonger samt fler bad- och bastumöjligheter bidrar kontoret till att fler kan ta sig ett dopp i nära anslutning till hem, arbete eller skola på ett tryggt och säkert sätt.

Utöver satsningen på gågator och vattennära platser genomförs platsutveckling och aktivering på torg i ytterstaden, primärt i stadens fokusområden, vilket är en viktig del av stadens trygghetsskapande arbete och bidrar därmed till en socialt hållbar stad. Sommar- och vinterplatser är även ett centralt verktyg för kontorets arbete med att motverka öppna drogscener. Genom att tillfälligt omgestalta en plats eller ge möjligheter för andra aktörer att aktivera platsen kan positiva krafter befolka torget och därmed störa ut aktörer som verkar inom den öppna drogscenen. Denna typ av platsutveckling utformas tillsammans med stadsdelsförvaltningarna och andra aktörer samt sker i dialog med berört lokalpolisområde. Det ökar även chanserna att boende eller personer som vistas vid platsen upplever den som omhändertagen vilket är viktigt för ett bredare trygghetsskapande arbete.

Ekonomi

Kontoret har avsatt en investeringsbudget om fem miljoner kronor för inköp av bland annat möbler, blomsterurnor och fordonshinder vid behov. Kontoret har byggt upp ett stort lager av ovanstående tillgångar och underhåller dem löpande. Möblerna slits dock i snabb takt och behov av nya inköp uppstår årligen. Genomförandebeslut kring inköp fattas i enlighet med delegationsordningen.

Trafikkontorets synpunkter

Trafikkontoret ska verka för att bidra till målsättningen om en mer levande stad, med större plats för människor. Kontorets bedömning är att en mer långsiktig process för platsutveckling ger en tydligare riktning i detta arbete, vilket i förlängningen även bidrar till en större effekt i stadsmiljön. Långsiktig planering skapar också en förutsägbarhet för andra aktörer så att de vågar investera i exempelvis en uteservering eller utsmyckning. Platsutveckling och aktivering kommer fortsatt vara viktiga verktyg för att nå stadens höga ambitioner inom klimat, trygghet och social hållbarhet. Genom en mer sammanhållen process kan kontoret bättre rikta

resurser mot prioriterade områden. Arbetet ger dessutom kontoret möjlighet att testa nya lösningar under en kortare period för att sedan utvärdera och vid behov implementera i ordinarie verksamhet. Genom att i större utsträckning använda den tillfälliga aktiveringen som ett steg i arbetet till permanent förändring tjänar aktiveringen ett större syfte. Det blir ett kraftfullare verktyg för att levandegöra staden.

Arbetet kommer att kräva samverkan mellan den offentliga sektorn, det civila samhället och det privata näringslivet. Tillsammans kan alla arbeta långsiktigt och mot en gemensam målbild för att göra stadens offentliga rum attraktiva för vistelse och aktiviteter. En bred och strategisk samverkan är också en förutsättning för att kunna ställa om till en hållbar utveckling.

Genom stärkta dialoger och intressentanalyser förankras arbetet hos dem som regelbundet besöker platserna och kontoret får en stärkt lokalkännedom. I det kommande arbetet kommer kontoret att vidareutveckla de senaste årens dialogarbete från såväl den egna verksamheten som från andra aktörer både inom och utanför stadens organisation.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår trafikkontoret att trafiknämnden godkänner förslag på inriktning för kontorets arbete med platsutveckling och aktivering, i enlighet med tjänsteutlåtandet.

Slut

Bilagor

1. Platsutveckling och aktivering – Verktogsåda
2. Platser 2025 och inriktning för 2026